

دانشگاه بین المللی امام خمینی

IMAM KHOMEINI
INTERNATIONAL UNIVERSITY

دانشگاه بین المللی امام خمینی قزوین

دانشکده فنی و مهندسی

طراحی الگوریتم

مقدمه

نستوه طاهری جوان

nastoooh@aut.ac.ir

معرفی مدرس در ترم و کلاس مجازی!

✓ نستوه طاهری جوان

- لیسانس مهندسی کامپیوتر، نرم افزار
  - فوق لیسانس مهندسی کامپیوتر، سخت افزار
  - دکترای مهندسی کامپیوتر، شبکه های کامپیوتری
  - پسا دکترای مهندسی کامپیوتر، یادگیری ماشین
- دانشگاه صنعتی امیرکبیر (پلی تکنیک تهران)

- وب سایت شخصی: www.nastoooh.com
- صفحه آکادمیک: <https://ceit.aut.ac.ir/~nastoooh/>
- گوگل اسکالر: <https://scholar.google.com/citations?user=PmjCrgMAAAAJ>
- آدرس ایمیل شخصی: va_nastoooh@yahoo.com

بارم بندی

این بخش بندی ممکن است در طول ترم تغییر کند!

✓ امتحان میان ترم
• ۵ نمره

✓ امتحان پایان ترم
• ۷ نمره

✓ تمرین های کلاسی

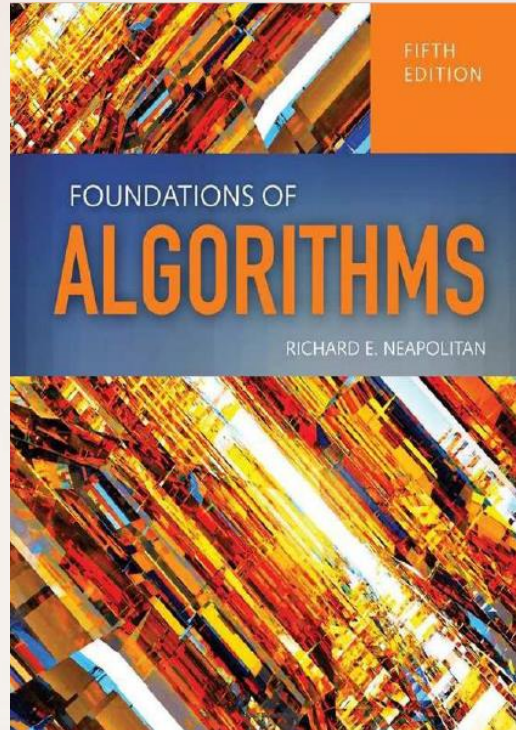
• ۸ نمره (مهمترین قسمت نمره برای ارفاق های پایانی!)

✓ منبع اصلی درس

○ کتاب نیپولیتان:

Richard E. Neapolitan, “**Foundations of Algorithms,**” 5th Ed. ([Download Link](#))

مباحث درس در یک نگاه

✓ پیچیدگی زمانی و مرتبه اجرای الگوریتم ها

✓ الگوریتم های بازگشتی

✓ راهکارهای تقسیم و غلبه

✓ راهکارهای برنامه نویسی پویا

✓ راهکارهای حریصانه

✓ راهکارهای عقبگرد

✓ مسائل NP

قوانین کلاس

✓ تنها قانون کلاس:

مقیاس زمانی کلیه رویدادهای کلاس به ثانیه است!

- منظور رویدادهایی مانند تحویل تمرین، تحویل پروژه، امتحان میان ترم و امثالهم است.

○ این به این معنی است: به هیچ وجه رویدادهای کلاس، تمدید نخواهند شد!!!

- حتی برای شما دوست عزیز...

به جز این تنها قانون، هیچ محدودیت و قانونی برای کلاس وجود ندارد.

راه های تعامل

✓ برای انجام امور کلاس از وبسایت کوئرا استفاده خواهد شد.

○ کلیه اطلاع رسانی ها از طریق این سایت انجام خواهد شد.

○ تحویل تمرین ها از طریق این سایت است.

○ آدرس سایت جهت عضویت: <https://quera.ir/>

• از نوع دانشجو اکانت بسازید.

○ لینک ورود به کلاس، پس از ساخت اکانت: (شماره درس در کلاس اعلام خواهد شد!)

https://quera.org/course/add_to_course/course/XXX/

➤ در لینک فوق، به جایی XXX باید شماره درس را قرار دهید. شماره درس و پسورد ورود به کلاس در کلاس حضوری اعلام خواهد شد.

➤ لطفا همین امروز ابتدا در این سایت اکانت ایجاد کنید و سپس با کمک لینک فوق به کلاس درس ملحق شوید.

➤ در صورتی که موفق به ایجاد اکانت نشدید، لطفا از طریق ایمیل با مدرس در ارتباط باشید.
nastoo@aut.ac.ir یا *va_nastoo@yahoo.com*

Time Complexity

- معمولا زمان اجرای یک الگوریتم با افزایش اندازه ورودی (n) افزایش میابد.
- بازدهی الگوریتم ها را با تعیین تعداد دفعاتی که یک عمل اصلی انجام می شود، تحلیل می کنیم.
  - انتخاب عمل اصلی، تجربی است.
  - طوری باید انتخاب شود که کار انجام شده توسط الگوریتم تقریبا متناسب با تعداد دفعات اجرای این دستور باشد.
- به نظر شما به جز زمان اجرا، چه معیارهای دیگری برای مقایسه الگوریتم ها می توان داشت؟

Time Complexity

- پیچیدگی زمانی الگوریتم ها را با $T(n)$ نشان می دهند.
- نشان می دهد به ازای ورودی n ، دستور اصلی چند بار اجرا می شود.

```
int func (int n)
{
    int sum = 0;
    int i;
    for (i=0; i<n ; i++)
        sum += i;
    return sum;
}
```

عمل اصلی

Time Complexity

○ نمونه سوال: تعداد کل مراحل (گام های) برنامه زیر را بیابید.

```
int func (int n)           0
{                           0
    int sum = 0;           1
    int i;                 0
    for (i=0; i<n ; i++)   n+1
        sum += i;         n
    return sum;            1
}                           0

                           2n+3
```


Time Complexity

○ جمع بندی:

- گاهی فقط تعداد دفعات تکرار یک دستور خاص را می‌خواهیم.
➤ در این صورت $T(n)$ را برای آن دستور حساب می‌کنیم.
- گاهی تعداد کل مراحل (گام‌های) برنامه را می‌خواهیم.
➤ در این صورت تعداد کل مراحل همه دستورات را شمارش می‌کنیم.

Time Complexity

○ کنکور ارشد، دولتی ۸۳:

• کدام گزینه تعداد مراحل برنامه زیر را به درستی بیان می کند؟

```
void sum (int m, int n, float s[][])
```

```
{ int i, j;  
  for (j=0; j<m; j++)  
  { s[n-1][j] = 0;  
    for (i=0; i<n-1; i++)  
      s[n-1][j]+=s[i][j];  
  }  
}
```

- 1) $2m + 2n$
- 2) $mn^2 + m^2n$
- 3) $m(2n+1)+1$
- 4) $m(2n+1)-1$

Time Complexity

○ کنکور ارشد، دولتی ۸۳:

• کدام گزینه تعداد مراحل برنامه زیر را به درستی بیان می کند؟

<code>void sum (int m, int n, float s[][])</code>	0
<code>{ int i, j;</code>	0
<code> for (j=0; j<m; j++)</code>	m+1
<code> { s[n-1][j] = 0;</code>	m
<code> for (i=0; i<n-1; i++)</code>	m * n
<code> s[n-1][j]+=s[i][j];</code>	m * (n-1)
<code> }</code>	0
<code>}</code>	0

$$m+1 + m (1+n+n-1) = m + 1 + 2mn = m (2n+1)+1$$

Time Complexity

○ مثال:

• دستور اصلی در قطعه برنامه زیر چند بار اجرا می شود؟

```
for (j=0; j<n; j++)  
  for (i=0; i<j; i++)  
    a++;
```


Time Complexity

○ مثال:

• دستور اصلی در قطعه برنامه زیر چند بار اجرا می شود؟

```
for (j=0; j<n; j++)  
  for (i=0; i<=j; i++)  
    a++;
```

$$1 + 2 + 3 + 4 + \dots + n = \frac{n(n+1)}{2}$$

Time Complexity

○ کنکور ارشد، دولتی ۸۰:

• دستور اصلی در برنامه زیر چند بار اجرا می شود؟

```
for i = 0 to M do
  for j = 0 to i do
    for k = 1 to M do
      x = x + 1;
```

$$1) \frac{M^2(M+1)}{2} + 1$$

$$2) \frac{m^2(m+1)}{2}$$

$$3) \frac{m(m+1)(m+2)}{2} + 1$$

$$4) \frac{m(m+1)(m+2)}{2}$$

Time Complexity

○ کنکور ارشد، دولتی ۸۰:

• دستور اصلی در برنامه زیر چند بار اجرا می شود؟

```
for i = 0 to M do
  for j = 0 to i do
    for k = 1 to M do
      x = x + 1;
```

• حلقه k را مستقل در نظر بگیرید.

• برای دو حلقه بالایی خواهیم داشت:

$$1 + 2 + 3 + \dots + m + m + 1$$

• پس خواهیم داشت:

$$m * \frac{(m+1)(m+2)}{2}$$

Time Complexity

○ مثال:

• دستور اصلی در برنامه زیر چند بار اجرا می شود؟

```
i = n;  
while (i>1)  
{  
    a++;  
    i = i / 2;  
}
```


Time Complexity

○ مثال:

- دستور اصلی در برنامه زیر چند بار اجرا می شود؟

```
i = n;  
while (i>1)  
{  
    a++;  
    i = i / 2;  
}
```

$[\log_2 n]$

- با چند n تکرار کنید.

Time Complexity

○ بهترین حالت، بدترین حالت، متوسط

- پیچیدگی برای همه توابع همواره ثابت نیست!
- مثال، جستجوی خطی:

```
for (i= 0; i<n ; i++)  
    if (a[i] == x)  
    {  
        printf("yes");  
        exit();  
    }  
printf("No");
```

- ممکن است عنصر مورد جستجو در خانه اول باشد، یا شاید در خانه آخر باشد و یا اصلا موجود نباشد.

Time Complexity

- بهترین حالت، بدترین حالت، متوسط
- برای بدترین حالت از نماد $W(n)$ استفاده می کنیم.
- برای بهترین حالت از نماد $B(n)$ استفاده می کنیم.
- و برای حالت میانگین از $A(n)$ استفاده می کنیم.
- در حالت قبلی داریم:

$$W(n) = n$$

$$B(n) = 1$$

$$A(n) = \frac{W(n)+B(n)}{2}$$

مرتبه اجرایی

- در عمل، محاسبه دقیق تعداد دفعات اجرای دستورات نیاز نیست!
- در مقابل، نیاز به ابزاری داریم تا زمان اجرای الگوریتم ها را به صورت حدودی ولی طبقه بندی شده نشان دهد.
- برای این کار از نماد O استفاده می کنیم.
- نماد O در عمل نشان می دهد که زمان اجرای یک الگوریتم حدوداً چقدر است!

○ قضیه اصلی مرتبه اجرایی:

اگر $f(n) = a_m n^m + \dots + a_1 n + a_0$ باشد، آنگاه داریم: $f(n) \in O(n^m)$

در واقع می توان گفت به عنوان مثال در تابع $3n^2 + 5n + 6$ سرانجام جمله درجه دوم (یعنی n^2) در این عبارت غالب می شود. یعنی مقادیر جملات دیگر در مقایسه با آن ناچیز خواهند شد.

مرتبه اجرایی

○ مثال:

- $f(n) = \frac{n}{2} (n + 7) \in O(n^2)$
- $f(n) = 5 + 5 * 9000 \in O(1)$
- $f(n) = \frac{n}{3} + 3n + (n + 5) \in O(n)$

مرتبۀ اجرایی

○ مفهوم رشد توابع:

- رشد تابع f از رشد تابع g بیشتر است، اگر داشته باشیم:

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{f(n)}{g(n)} = \infty$$

➤ در این حالت گوییم: $f > g$ است.

- رشد دو تابع با هم یکسان است اگر داشته باشیم:

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{f(n)}{g(n)} = k$$

➤ در این حالت گوییم: $f = g$ است.

- و رشد تابع f از g کوچکتر است اگر داشته باشیم:

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{f(n)}{g(n)} = 0$$

➤ در این حالت گوییم: $f < g$ است.

مرتبه اجرایی

○ مفهوم رشد توابع:

• مثال: رشد 2^n از n^2 بیشتر است.

• مثال: رشد $\log_a n$ و $\log_b n$ با هم برابر است.

• مثال: رشد $\frac{1}{n}$ بیشتر از $\frac{1}{n^2}$ است.

مرتبه اجرایی

○ مفهوم رشد توابع:

• سعی کنید ترتیب زیر را به خاطر بسپارید:

$$\frac{1}{n^2} < \frac{1}{n} < 1 < \log n < \sqrt{n} < n < n \log n < n^2 < n^3 < \dots < 2^n < 3^n < \dots < n! < nn$$

مرتبه اجرایی

○ O عملا یک کران بالا را برای توابع مشخص می کند.

- مثال: $5n + 6 \in O(n)$
- همچنین: $5n + 6 \in O(n^2)$
- همچنین: $5n + 6 \in O(n!)$
- البته عموماً منظور همان مورد اول است.

می توان گفت

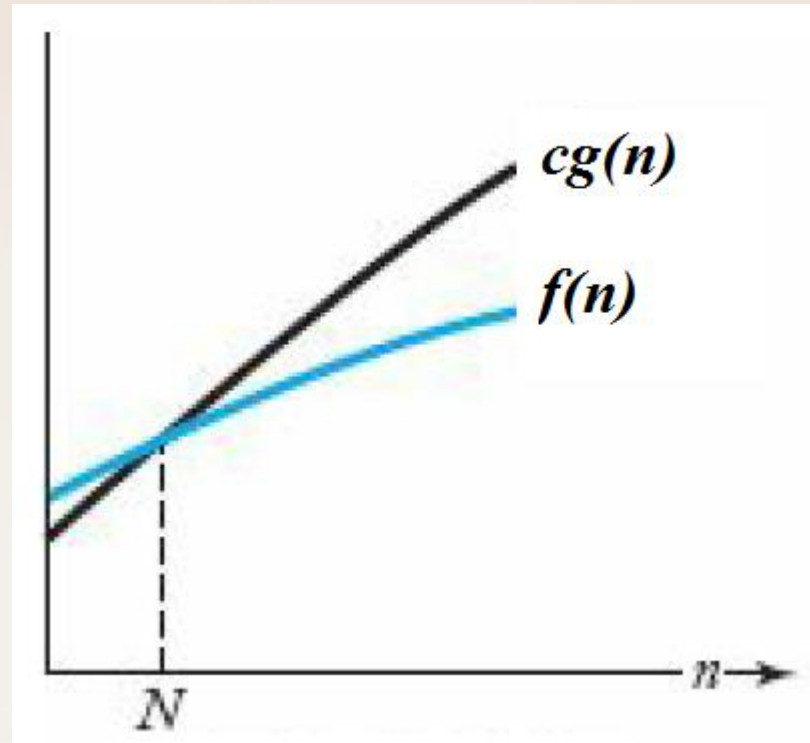
$$f \leq g \approx f(n) \in O(g(n))$$

یعنی اگر رشد تابع g بزرگتر یا مساوی رشد تابع f باشد.

مرتبه اجرایی

○ عملیات یک کران بالا را برای توابع مشخص می کند.

$$f(n) \in O(g(n))$$

مرتبۀ اجرایی

○ چند نکته:

- توابع با مرتبۀ نمایی فقط برای ورودی های کوچک عملیاتی هستند و برای ورودی های بزرگ کارآیی ندارند.
- همچنین توابع با مرتبۀ فاکتوریل...

مرتبه اجرایی

○ مثال:

• الگوریتمی با مرتبه $O(n \log n)$ بر روی کامپیوتری در مدت زمان یک ثانیه اجرا می شود. همان الگوریتم روی کامپیوتر دیگری با سرعت ۱۰۰ برابر، در چه مدتی اجرا می شود؟

➤ جواب: یک صدم ثانیه. چرا؟

• الگوریتمی با اندازه ۱۰ و مرتبه $O(n^2)$ بر روی سیستمی در مدت ۱ ثانیه اجرا می شود، همان مساله با اندازه ۱۰۰ روی همان کامپیوتر در چه مدتی اجرا می شود؟

➤ جواب: صد ثانیه. چرا؟

مرتبه اجرایی

○ تعریف امگای بزرگ Ω

- برعکس O ، می توان گفت یک کران پایین برای تابع مشخص می کند.
- یعنی عبارات زیر همگی درستند:

$$7n^3 + 6n^2 + 3n \in \Omega(n^3)$$

$$7n^3 + 6n^2 + 3n \in \Omega(n^2)$$

$$7n^3 + 6n^2 + 3n \in \Omega(n)$$

می توان گفت

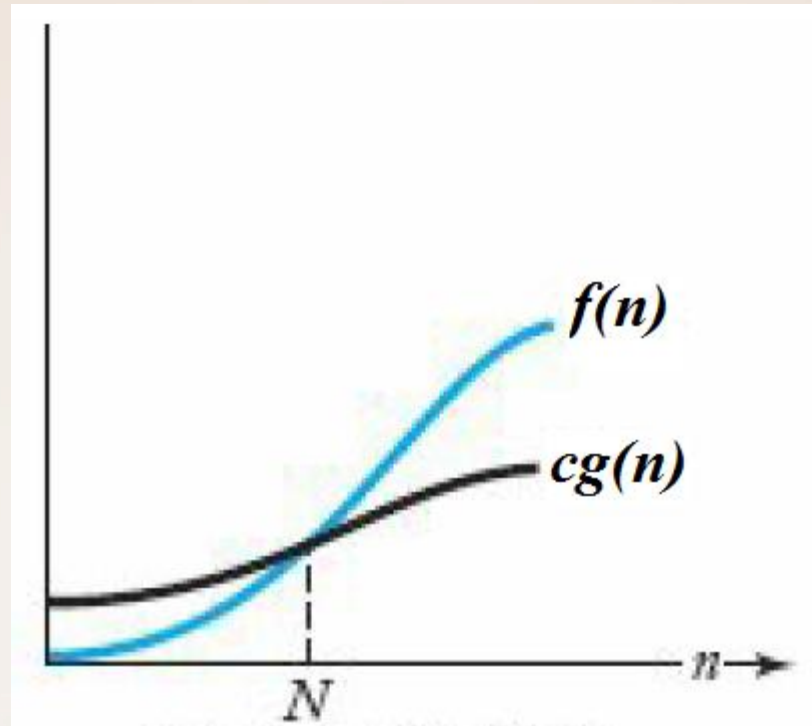
$$f \geq g \approx f(n) \in \Omega(g(n))$$

یعنی اگر رشد تابع g کوچکتر یا مساوی رشد تابع f باشد.

مرتبه اجرایی

○ تعریف امگای بزرگ Ω

$$f(n) \in \Omega(g(n))$$

مرتبه اجرایی

○ تعریف تا θ

می توان گفت

$$f = g \approx f(n) \in \theta(g(n))$$

یعنی اگر رشد تابع g مساوی با رشد تابع f باشد.

• مثال:

$$3n^3 + 4n^2 \in O(n^3)$$

$$3n^3 + 4n^2 \in O(n^4)$$

$$3n^3 + 4n^2 \in \Omega(n^3)$$

$$3n^3 + 4n^2 \in \Omega(n^2)$$

$$3n^3 + 4n^2 \in \theta(n^3)$$

مرتبه اجرایی

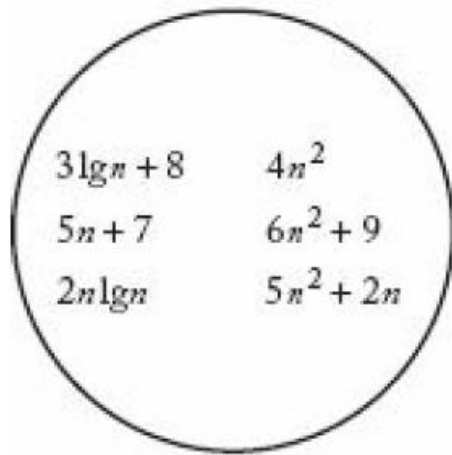
○ چند نکته:

- $f(n) \in \Omega(g(n))$ و $g(n) \in O(f(n))$ خواهد بود اگر و تنها اگر $f(n) \in \Omega(g(n))$
- $f(n) \in O(g(n))$ و $g(n) \in \Omega(f(n))$ خواهد بود اگر و تنها اگر $f(n) \in O(g(n))$
- $f(n) \in \theta(g(n))$ و $g(n) \in \theta(f(n))$ خواهد بود اگر و تنها اگر $f(n) \in \theta(g(n))$
- $f(n) \in O(g(n))$ و $f(n) \in \Omega(g(n))$ خواهد بود اگر و تنها اگر $f(n) \in \theta(g(n))$

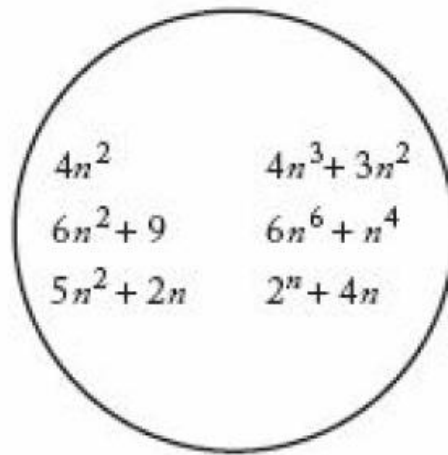

مرتبه اجرایی

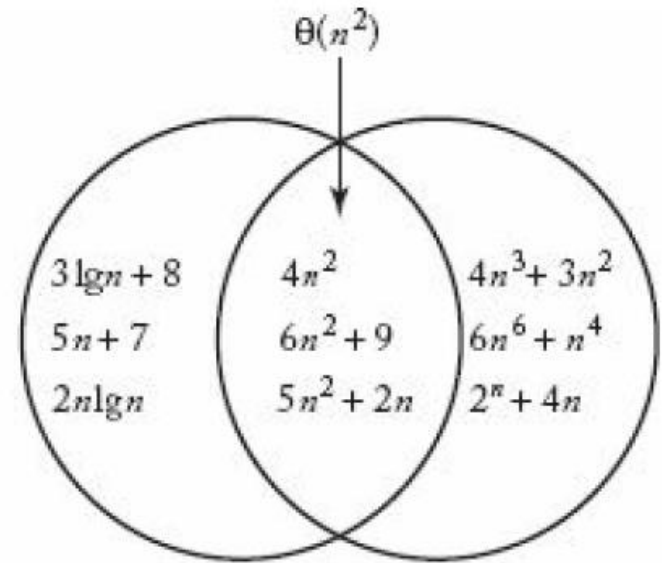
○ جمع بندی برای O و Ω و θ

(a) $O(n^2)$

(b) $\Omega(n^2)$

(c) $\theta(n^2) = O(n^2) \cap \Omega(n^2)$

شکل از کتاب نیپولیتان

مرتبۀ اجرایی

○ نکته تستی:

- در اغلب تست های کنکور ارشد، منظور از O در واقع همان θ است!
- در اغلب تست های کنکور ارشد از $=$ بجای $\in$ استفاده می کنند!

مرتبه اجرایی

○ کنکور ارشد، دولتی ۷۹:

• کدام گزینه از نظر افزایش مرتبه از چپ به راست مرتب شده است؟

1. n^{1000} , $n!$, $(1.005)^n$
2. $(1.005)^n$, $n!$, n^{1000}
3. n^{1000} , $(1.005)^n$, $n!$
4. $(1.005)^n$, n^{1000} , $n!$

مرتبه اجرایی

○ کنکور ارشد، دولتی ۷۹:

• کدام گزینه از نظر افزایش مرتبه از چپ به راست مرتب شده است؟

1. n^{1000} , $n!$, $(1.005)^n$
2. $(1.005)^n$, $n!$, n^{1000}
3. n^{1000} , $(1.005)^n$, $n!$
4. $(1.005)^n$, n^{1000} , $n!$

مرتبه اجرایی

○ کنکور ارشد، آزاد ۸۰:

• مرتبه بزرگی قطعه کد زیر چیست؟

```

for i:=1 to n do begin
  for j:=1 to n do
    k:=k+1;
  j:=1;
  while j<n do begin
    k:=k+1;
    j:=j*2;
  end;
end;

```

1. $\theta(nm + n \log n)$
2. $\theta(nm + n^2)$
3. $\theta(nm)$
4. $\theta(n^2)$

مرتبه اجرایی

○ کنکور ارشد، دولتی ۸۲:

• کدام عبارت صحیح است؟

1. $(n+1)(n^2-2n+1) \in \theta(n)$
2. $(n+1)(n^2-2n+1) \in O(2^n)$
3. $(n+1)(n^2-2n+1) \in \Omega(n^4)$
4. $(n+1)(n^2-2n+1) \in O(n^2 \log n)$

مرتبه اجرایی

○ کنکور ارشد، دولتی ۸۲:

• کدام عبارت صحیح است؟

1. $(n+1)(n^2-2n+1) \in \theta(n)$
2. $(n+1)(n^2-2n+1) \in O(2^n)$
3. $(n+1)(n^2-2n+1) \in \Omega(n^4)$
4. $(n+1)(n^2-2n+1) \in O(n^2 \log n)$

مرتبه اجرایی

○ کنکور ارشد، دولتی ۸۱:

• کدام عبارت غلط است؟

1. $\log_2 n \in \theta(\log_{10} n)$
2. $10^n + n^{20} \notin \theta(n^n)$
3. $4n^3 + 5n^2 + 7n \in \Omega(\log_2 n)$
4. $(\log_2 n)! \in \Omega(n!)$

مرتبۀ اجرایی

○ کنکور ارشد، دولتی ۸۱:

• کدام عبارت غلط است؟

1. $\log_2 n \in \theta(\log_{10} n)$
2. $10^n + n^{20} \notin \theta(n^n)$
3. $4n^3 + 5n^2 + 7n \in \Omega(\log_2 n)$
4. $(\log_2 n)! \in \Omega(n!)$

• نکات:

➤ توابع لگاریتمی در هر پایه ای در یک گروه پیچیدگی زمانی هستند.

➤ صحیح گزینه ۴: $(\log_2 n)! \in O(n!)$

مرتبه اجرایی

○ و Ω

• تعریف ○ با O کمی تفاوت دارد. داریم:

$$f < g \approx f(n) \in o(g(n))$$

- در واقع در این تعریف رشد تابع g باید حتما بزرگتر از رشد تابع f باشد. (مساوی ندارد)
- مثال:

- $2n+1 \in o(n^2)$
- $2n+1 \notin o(n)$
- $4n^2+5n+1 \in o(n^3)$
- $4n^2+5n+1 \in O(n^2)$
- $4n^2+5n+1 \notin o(n^2)$

مرتبه اجرایی

 ω و Ω

- تعریف ω با Ω کمی تفاوت دارد. داریم:

$$f > g \approx f(n) \in \omega(g(n))$$

- آیا می توانید چند مثال برای امگای کوچک بزنید؟

مرتبه اجرایی

○ کنکور ارشد دولتی، ۸۴:

• پیچیدگی زمانی اجرای حلقه زیر چیست؟

```
while (n>0)  
    n = n / 10;
```

1. $O(n)$
2. $O(n/10)$
3. $O(1)$
4. $O(\log n)$

منابع

[1] Richard E. Neapolotan, “**Foundations of Algorithms,**” 5th Ed. ([Download Link](#))

برای دانلود کتاب ها، اسلایدها و نمونه پروژه های درسی به سایت www.nastoooh.com بخش دانشجویان مراجعه کنید.

پایان